

Warszawa, 1 września 2011 r.

Szanowny Pan
Piotr Stachańczyk
Podsekretarz Stanu w
Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji

Szanowny Panie Ministrze,

Serdecznie dziękujemy za przesłanie do konsultacji dwóch projektów rozporządzeń: w sprawie wysokości pomocy dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy oraz w sprawie regulaminu pobytu w ośrodku dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy. Poniżej zamieszczamy szczegółowe uwagi do każdego z tych dokumentów.

Odnosnie **projektu rozporządzenia w sprawie wysokości pomocy dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy** należy przede wszystkim zauważyć, że pomimo wzrostu cen, a w konsekwencji kosztów utrzymania w ostatnich latach, wysokość pomocy dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy nie wzrosła w żadnym stopniu od 2003 roku! Stawki proponowane w rozporządzeniu powinny być zatem podwyższone, przynajmniej o poziom inflacji w porównaniu do rozporządzenia z 2003 roku, tj. o około 20%. Obecnie przy niewielkiej liczbie osób, ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy, szczególnie w porównaniu z sytuacją z ostatnich lat, wydaje się, że budżet państwa byłby w stanie pokryć wyższe koszty w tym zakresie.

Ponadto znacznie więcej powinna wzrosnąć pomoc przewidziana w § 6 projektowanego rozporządzenia. Obecnie bowiem czteroosobowa rodzina otrzymuje jedynie ok. 1500 złotych miesięcznie, które mają jej wystarczyć na wynajęcie mieszkania oraz wyżywienie, ubrania i zakup środków czystości. Jest to zdecydowanie zbyt niska kwota, by można było za nią przeżyć w Polsce – jest jedynie nieznacznie wyższa od minimum egzystencji. Kwota świadczeń dla osób przebywających poza ośrodkiem w przeliczeniu na osobę w rodzinie wynosi ok. 375 złotych miesięcznie. Tymczasem minimum egzystencji, czyli minimalny próg dochodów, niezbędnych do

zaspokojenia potrzeb bytowo-konsumpcyjnych, poniżej którego występuje biologiczne zagrożenie dla życia i rozwoju psychofizycznego człowieka, został wyliczony w 2009 r. przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych (placówkę badawczą Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej) na 349 złotych¹. Na ten problem zwracaliśmy uwagę w naszych rekomendacjach odnośnie poprawy sytuacji zdrowotnej osób, ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy. Z przeprowadzonych przez Stowarzyszenie badań wynika, że osoby korzystające ze świadczenia na samodzielne utrzymanie się poza ośrodkiem, jako problem zgłaszają przeludnienie i brak dostępu do podstawowych urządzeń czy instalacji². Wpływ na to ma wysokość świadczeń przysługujących na wynajęcie mieszkania – są one niezwykle niskie i wystarczają jedynie na pozyskanie lokalu o bardzo niskim standardzie, który często dzieli kilka rodzin. Należy także zaznaczyć, że nawet po podwyższeniu tych świadczeń, koszty dla budżetu państwa i tak będą niższe, niż kwaterowanie takich osób w ośrodkach dla uchodźców.

Odnośnie przepisów zawartych w § 11 projektowanego rozporządzenia, powinna być stworzona możliwość przekazania cudzoziemcowi świadczeń na wskazane przez niego konto bankowe, a także należy zezwolić na wypłacenie środków do rąk ustanowionego w tym celu przez cudzoziemca pełnomocnika. Ponieważ obecnie nierzadko cudzoziemcy mieszkają w znacznym oddaleniu od ośrodka, brak jest podstaw, by musieli do niego przyjeżdżać i ponosić w tym celu koszty dojazdu, obciążające i tak niewysokie świadczenia, które otrzymują (dotyczy to szczególnie osób mieszkających na tzw. świadczeniach pozaośrodkowych). Stąd też dyspozycję § 12 ust. 2 należałoby rozszerzyć zarówno o wskazane powyżej możliwości, poza przekazem pocztowym, a także rozszerzyć przypadki, gdy może ona zostać przyznana, bowiem obecnie sformułowane mają niezwykle wąskie zastosowanie i nie odnoszą się np. do samotnych osób z dziećmi, dla których podróżowanie jest niezwykle utrudnione i wiąże się z dodatkowymi kosztami.

Ponadto chcielibyśmy zwrócić uwagę Pana Ministra na problem cudzoziemców zwalnianych z ośrodków strzeżonych lub aresztów w celu wydalenia, którzy w momencie zwolnienia nie posiadają wystarczających środków finansowych na pokrycie kosztów podróży do siedziby Departamentu Pomocy Socjalnej Urzędu do Spraw Cudzoziemców w Warszawie, aby złożyć wniosek o przyznanie pomocy socjalnej i opieki medycznej na podstawie art. 70 ust. 1 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP.

¹ por. *Wysokość i struktura zmodyfikowanego minimum egzystencji w 2009 r.* (raport dostępny do pobrania: http://www.ipiss.com.pl/www_me_2009_sr.pdf, dostęp 9.02.2011 r.).

² A. Chrzanowska, W. Klaus (red.), *Poza systemem. Dostęp do ochrony zdrowia nieudokumentowanych migrantów i cudzoziemców ubiegających się o ochronę międzynarodową w Polsce*, Warszawa 2011, str. 70-74.

Stowarzyszenie w swojej działalności zetknęło się z wieloma przypadkami, gdy cudzoziemcy zwolnieni z ośrodków detencyjnych nie mieli wystarczających środków finansowych na zakup biletów na podróż do siedziby Departamentu Pomocy Społecznej UdSC, aby złożyć wnioski o pomoc socjalną oraz opiekę medyczną. Co więcej, po zwolnieniu z detencji, znajdując się w obcym kraju, pozostawieni sami sobie, mieli trudności ze zorientowaniem się, jakie dalsze kroki trzeba podjąć i dokąd się udać.

Należy przy tym zauważyć, że ośrodki detencyjne, w których są umieszczani cudzoziemcy, znajdują się bardzo często w miejscach odległych od Warszawy. To powoduje, że przebycie drogi z ośrodka do Warszawy wiąże się z szeregiem trudności, z których główną jest potrzeba pokrycia kosztów biletów na środki komunikacji publicznej.

W szczególnie trudnym położeniu są wielodzietne rodziny. Oprócz środków finansowych na bilety potrzebują one także pieniędzy na zakup niezbędnego wyżywienia dla małoletnich dzieci.

W przypadku osób zwalnianych z powodu stanu zdrowia dochodzi jeszcze problem korzystania z opieki medycznej. Zdarza się, że osoby te potrzebują szybkiej hospitalizacji lub innej pomocy medycznej. Jednak z tego względu, że nie są objęte opieką medyczną na podstawie ustawy o udzielaniu ochrony, muszą czekać na przyznanie im tej formy pomocy na ich wniosek przez Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców.

Jak wiadomo, otrzymanie pomocy socjalnej i opieki medycznej wymaga złożenia odpowiedniego wniosku do Szefa UdSC. Zatem osoby zwalniane z ośrodków detencyjnych nie mogą liczyć na natychmiastową pomoc, nawet jeśli ona jest konieczna.

W celu rozwiązania tego problemu zasadne byłoby w drodze uzgodnień między Strażą Graniczną (która zarządza ośrodkami detencyjnymi) a Szefem Urzędu do Spraw Cudzoziemców przekazanie pewnej puli funduszy ze środków tego ostatniego organu do dyspozycji Straży Granicznej na pokrycie ewentualnych kosztów podróży cudzoziemców do UdSC (jeżeli oczywiście nie posiadają oni wystarczającej ilości własnych pieniędzy).

Uzasadnione byłoby także umożliwienie cudzoziemcom opuszczającym ośrodek detencyjny przesyłania wniosków o pomoc socjalną drogą telefaksową z tej placówki do Urzędu do Spraw Cudzoziemców, aby jak najbardziej przyspieszyć postępowanie w tej sprawie.

Powyższe postulaty są tylko ogólnymi propozycjami rozwiązania problemu. Szczegóły powinny zostać ustalone w ramach uzgodnień między Komendantem Głównym Straży Granicznej i Szefem Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Stowarzyszenie ze swej strony wyraża gotowość do podzielenia się swoimi doświadczeniami i do współpracy przy rozwiązywaniu tego problemu. 16

sierpnia br. Stowarzyszenie wysłało pismo w tej sprawie do Szefa UdSC oraz Komendanta Głównego SG. Obecnie, korzystając z okazji konsultowania rozporządzenia w sprawie wysokości pomocy dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy, pragniemy również zwrócić uwagę Pana Ministra na powyższy problem.

Odnośnie **projektu rozporządzenia w sprawie regulaminu pobytu w ośrodku dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy** (numery paragrafów odnoszą się do załączonego do rozporządzenia regulaminu):

- § 2 ust. 1 – przepis ten powinien być poprzedzony przepisem zobowiązującym pracownika ośrodka do zapoznania cudzoziemca z regulaminem oraz z przysługującymi mu prawami i nałożonymi na niego obowiązkami. Zapoznanie to powinno odbyć się w języku zrozumiałym dla cudzoziemca. Ponadto powinien mieć on możliwość otrzymania tych dokumentów na piśmie, także w języku dla niego zrozumiałym. Dopiero wówczas można wymagać od niego złożenia oświadczenia o zapoznaniu się z ww. dokumentami.

- § 5 – należy doprecyzować brzmienie tego przepisu. Ponieważ wiąże się on ze znaczną ingerencją w prawo do prywatności, regulamin powinien określać: sytuacje, w których może dojść do kontroli, oraz dokładny sposób jej przeprowadzenia przez kierownika. Przepisy powinny także zakładać udział w kontroli cudzoziemca lub osoby przez niego wskazanej, a w razie ich braku, przyzwanie innych bezstronnych osób.

- § 6 oraz § 7 – takie uregulowanie tych przepisów uniemożliwia kontakt pomiędzy społeczeństwem polskim a cudzoziemcami oraz pomiędzy samymi cudzoziemcami – np. mieszkającą w Polsce rodziną, która otrzymała którąś z form pomocy międzynarodowej. Przyjmowanie gości do godziny 16 w przypadku osób pracujących nie będzie mogło mieć miejsca (§ 7). Stanowi to znaczną ingerencję w prawo do prywatności cudzoziemców i w podtrzymywanie relacji z dalszą rodziną czy krewnymi, które jest szczególnie istotne w kulturach cudzoziemców, przebywających obecnie w Polsce.

Ponadto uzyskiwanie zgody Szefa UdsC na wejście na teren ośrodka (§ 6) utrudnia znacznie pracę wolontariuszy czy innych osób dobrej woli, ale też np. kontakt nauczycieli z rodzicami dzieci. Wydaje się także, że brakuje powodów, w tym związanych z bezpieczeństwem osób znajdujących się w ośrodku, by wprowadzać aż tak surowe ograniczenia. Wydaje się, iż wystarczające byłoby legitymowanie odwiedzających i wpisywanie ich do zeszytu odwiedzin, czyli pozostawienie procedur przewidzianych w § 7 ust. 3 i 4.

- § 11 pkt. 8 – niezrozumiałe jest wprowadzenie zakazu wynoszenia posiłków ze stołówki, szczególnie iż część z nich stanowi tzw. suchy prowiant. Ponadto ponieważ część cudzoziemców otrzymuje środki na kupno wyżywienia (ekwiwalent), jak również do użytku cudzoziemców oddane są pomieszczenia kuchenne (zgodnie z przepisem § 9) brakuje racjonalnych podstaw do wprowadzenia takiego zakazu.

- § 13 – uwolnienie Urzędu czy też innego podmiotu prowadzącego ośrodek od odpowiedzialności za pieniądze i inne przedmioty wartościowe pozostawione przez cudzoziemców powinno być skorelowane z zapewnieniem im możliwości przechowania takich przedmiotów w sejfie czy innym bezpiecznym miejscu (w przypadku pieniędzy czy kosztowności), a także taką konstrukcją zamknięcia pomieszczeń mieszkalnych, w których przebywają cudzoziemcy, by znacznie utrudnione było ich sforsowanie, w szczególności chodzi o odpowiedniej jakości zamki. Bez tego taki przepis nie powinien być wprowadzony. Na dzień dzisiejszy niestety ośrodki nie dysponują taką infrastrukturą. Jest to najbardziej uciążliwe dla osób samotnych, kwaterowanych z innymi, obcymi jej osobami. Wówczas taki cudzoziemiec faktycznie nie ma możliwości zabezpieczenia swoich rzeczy przez innymi osobami.

Licząc, że nasze uwagi znajdą uznanie w Państwa oczach,

Łączę wyrazy szacunku

dr Witold Klaus

Prezes Zarządu
Stowarzyszenia Interwencji Prawnej